

Un indicador de la capacitat contaminadora de l'espècie humana

Com tots els éssers vius, l'espècie humana realitza les funcions vitals bàsiques (nutrició, relació i reproducció) en el seu espai vital. La complexitat del nostre funcionament com a espècie ha fet que l'evolució humana vagi associada a una major dependència i explotació dels recursos i, consegüentment, a una major producció de residus que contaminen el medi. Fem aquí una diagnosi de la gestió dels residus municipals a les comarques gironines.

Text > MARTA BALL-LLOSERA, ambientòloga, consultora i activista ambiental

El tractament de dades sobre residus municipals estableix dos indicadors bàsics per avaluar-ne la gestió: generació mitjana *per capita* i percentatge de recollida selectiva.

La generació va vinculada a la prevenció de residus. El Programa General de Prevenció i Gestió de Residus i Recursos de Catalunya 2013-2020 (PRECAT20) estableix els objectius estratègics en matèria de prevenció i gestió de residus fins a l'any 2020. Els objectius per a la prevenció són: reduir la generació total de residus i, concretament, l'any 2020, assolir un 15 % de reducció en pes de la generació de residus respecte a l'any 2010.

La recollida selectiva de les fraccions de residus municipals té com a objectiu reciclar els materials per estalviar recursos i part de l'energia necessària per fabricar productes a partir de matèries inicials verges. Assolir el 60 % de la recollida selectiva dels residus municipals respecte als residus generats és l'objectiu que marca el PRECAT20 per a l'any 2020.

Donem una ullada a les dades estadístiques de l'Agència de Residus de Catalunya de l'any 2018 sobre els municipis que reciclen més i menys a les comarques gironines.

La diferència més important entre els municipis dels dos quadres que veurem a continuació és el sistema de recollida

VILABLAREIX	90,57 %
BREDA	87,09 %
BIURE	84,29 %
TERRADES	82,24 %
SANT HILARI SACALM	80,01 %

TORROELLA DE FLUVIÀ	17,79 %
SELVA DE MAR, LA	18,50 %
SANTA LLOGAIA D'ÀLGUEMA	19,45 %
PERALADA	19,52 %
MAÇANET DE LA SELVA	21,12 %

PORQUERES	1,05 kg/hab./dia
RIUDAURA	1,03 kg/hab./dia
CERVÀ DE TER	1,02 kg/hab./dia
SANT ANDREU SALOU	0,93 kg/hab./dia
SANT JOAN DE MOLLET	0,68 kg/hab./dia

>> (Autors: PIXABAY)

que han establert. El primer quadre recull els municipis que apliquen el sistema de recollida porta a porta, com a model que es basa en la separació de residus en origen de les diferents fraccions. En el segon quadre, veiem que, mitjançant el sistema de recollida més comú, el d'àrees de contenidors a la via pública, no és factible arribar a percentatges de reciclatge superiors al 60 %.

Així mateix, podem comparar els municipis que generen més i menys residus.

En general, els municipis turístics són els que generen més residus, ja que a l'estiu, amb una població fluctuant, no empadronada, n'hi ha un increment fortíssim.

Per poder invertir la situació calen polítiques valentes i radicals. Una proposta provocativa seria que a aquells municipis amb un percentatge de recollida selectiva inferior al 60 % no se'ls permetés seguir creixent urbanísticament fins a assolir els objectius establerts per la normativa vigent. Per poder reduir la generació de residus, no queda altre remei que establir mecanismes de pagament per generació. És a dir, qui contamina paga.

Traçabilitat i economia circular

Darrerament s'ha posat al descobert el tràfic de residus municipals il·legals a Malàisia. Aquesta notícia ha generat molta perplexitat, ja que ha posat en evidència no tan sols que generem molts residus i que tenim una capacitat limitada per reciclar-los, sinó que, a més, no tenim capacitat per gestionar-los. Els residus plàstics han estat retornats a Espanya per haver contravintut el Conveni de Basilea, signat l'any 1989, un tractat de l'ONU que prohibeix o restringeix la importació de residus perillosos per eliminar-los.

Un dels problemes d'aquests residus és que s'havien etiquetat com a materials reciclables, però en realitat eren residus impossibles de recuperar. Des que l'any 2018 la Xina va prohibir la importació de plàstics de baixa qualitat, les exportacions occidentals s'han desviat cap a altres països.

Malauradament, desconeixem l'abast d'aquest problema. El control duaner dels residus és pràcticament inexistent. Segons sembla, la causa d'aquesta manca de control està relacionada amb l'estalvi econòmic, ja que surt més barat exportar el residu que dipositar-lo a les plantes de tractament finalista d'Espanya. Una vegada més,

>> (Autoria: MAR BATET)

no s'internalitzen els costos de transport i d'emissions de CO₂. Es considera bàsic que hi hagi màxima transparència i que s'avaluï tota la traçabilitat dels residus. És un element clau per poder calcular la petjada del carboni i l'aportació real que fem d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle per a aquesta gestió. Alhora cal generar residus més purs, que siguin reciclables. L'economia circular, com a estratègia per reduir tant l'entrada dels materials com la producció de deixalles verges (tancant els cicles o fluxos econòmics i ecològics dels recursos), hauria de deixar de ser una pràctica teòrica.

La incorporació dels plàstics a la cadena tròfica

Un altre tema que s'ha posat al descobert i que ha consternat la població general és que el plàstic està contaminant molts ecosistemes, com els oceans, fins a l'extrem que els microplàstics s'han introduït a la cadena tròfica. Hi ha estudis que afirmen que s'estan abocant milions de tones anuals de macroplàstics i

microplàstics als oceans. La formació d'una gran illa de plàstics al Pacífic va aixecar totes les alarmes i es coneix que hi podrien romandre durant vint i cinquanta anys. Tanmateix, el més greu és que els microplàstics han entrat dins la cadena tròfica i es troben, per exemple, en els peixos comestibles dels nostres mercats. Aquest fet repercuteix, evidentment, en la nostra salut.

Per tant, l'espècie humana ha tingut la capacitat de facilitar la vida i de ser més eficient en alguns processos, però està obviant la destrossa del medi ambient. Per a tot plegat, no hi ha una única solució i encara menys que sigui fàcil. És evident que calen canvis de dalt a baix i que segurament el ritme de consum i d'explotació dels recursos vigents és inviable. Tard o d'hora s'hauran de fer canvis radicals d'hàbits i de comportaments, així com canvis de materials en els embalatges, i passar de materials no reciclables a materials compostables. Alhora cal plantejar-se seriosament les premisses bàsiques de creixement il·limitat que comporta el capitalisme.